

УДК 81'373.611

Л. А. Радомська,
кандидат філологічних наук
(Вінницький національний технічний університет)
ludarad9@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2598-032X

КРИТЕРІЙ ВИЗНАЧЕННЯ ЛІНГВАЛЬНОГО СТАТУСУ ІМЕННИКІВ-ЮКСТАПОЗИТІВ ЯК САМОСТІЙНИХ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ ОДИНИЦЬ

У статті зааналізовано підходи до визначення типів зв'язку між компонентами іменників-юкстапозитів.

Для вивчення структурно-семантичних особливостей іменників-юкстапозитів, з'ясування їхньої словотвірної мотивації, визначення типу відношень між складниками, рекомендовано використовувати насамперед семантичний критерій. Залежно від семантичного зв'язку іменники-юкстапозити розподілено на іменники-юкстапозити зі значеннєво нерівноправними та значеннєво рівноправними компонентами.

Ключові слова: іменник-юкстапозит, семантичний зв'язок, значеннєво нерівноправні та значеннєво рівноправні відношення.

Постановка проблеми. Юкстапозиція (словоскладання) – активний спосіб творення компактних за структурою лексичних одиниць, що вможливають економно та сконденсовано виразити складне явище в одному понятті. Такі одиниці відрізняються своєю високою інформативністю, семантичною місткістю та є структурно не громіздкими. Активізація словоскладання на сучасному етапі розвитку мови, спричинена мовними та позамовними факторами, формує потребу вивчення особливостей цієї мовної категорії. Іменники-юкстапозити кваліфікуємо як складання, поєднання двох чи більше слів без сполучних голосних з обов'язковою ознакою їхнього оформлення – дефісним правописом [1: 256]. Характерною особливістю іменників-юкстапозитів як самостійних лексико-граматичних одиниць є неоднорідність семантичного зв'язку між їхніми компонентами. У сучасному мовознавстві традиційно виокремлюють два типи *логіко-синтаксичних відношень* між компонентами іменників-юкстапозитів і відповідно розрізняють: 1) рівноправні в значеннєвому плані компоненти, коли такі іменники утворені зі сполучень сурядного характеру, які поєднують у собі як антоніміїні, так і синоніміїні відношення (*південь-північ, ввіз-вивіз, розтяг-стиск, спогади-думи, стежки-доріжки, купівля-продаж, повторення-відтворення*); 2) нерівноправні компоненти, коли логікозалежні й синтаксичні відношення між ними послаблені. За другої умови іменники-юкстапозити утворюються за моделлю апозитивного типу, на що вказує конкретизація одного компонента за допомогою іншого (*лікар-еколог, лікар-терапевт*) або взаємна конкретизація компонентів (*інженер-технолог, шtukатур-маляр*) [2: 266]. Тобто основним критерієм для визначення словотвірної структури юкстапозитів слугує тип логіко-синтаксичного зв'язку між їхніми компонентами, а основним прийомом для поділу їх на підтипи є розгортання складних слів у словосполучення [3: 17].

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. У своїх дослідженнях основну увагу мовознавці зосереджували на теоретичних засадах формування складних слів (Л. А. Булаховський, Є. О. Василевська, В. В. Виноградов, В. О. Горпинич, Н. С. Родзевич, Н. Ф. Клименко, М. Я. Плющ, Г. М. Віняр, А. М. Нелюба та ін.). Крім того, обґрунтовано механізм побудови складних слів із погляду семантичного синтаксису (К. Г. Городенська), а словоскладання схарактеризовано як спосіб номінації і предикації (Т. І. Кочеткова). Проаналізовано гармонійну побудову складних слів у контексті теорії "золотої" пропорції (Л. Є. Азарова), виражальні можливості складних іменників досліджено в мові українських засобів масової комунікації (І. Я. Мислива-Бунько) тощо.

Сучасні лінгвістичні праці репрезентують різноманітні підходи до тлумачення іменників-юкстапозитів, що спричинено їхніми структурно-семантичними особливостями. На позначення неоднорідності зв'язку компонентів іменників-юкстапозитів у сучасному мовознавстві послуговуються термінами *синтаксична координація* та *синтаксичне підпорядкування компонентів юкстапозитів* (Н. Ф. Клименко), *складання з сурядним відношенням основ* і *складання з підрядним відношенням основ* (З. С. Сікорська), *рівноправні відношення сурядності* та *нерівноправні відношення підрядності* (В. А. Белашапова), *сурядні та атрибутивні відношення* (Г. М. Віняр), *складне слово сурядного та підрядного типу* (Л. О. Вакарюк, С. Є. Панцьо), *сурядний та підрядний зв'язок між компонентами* (А. О. Ніколаєва), *юкстапозити гіпотактичних та паратактичних словотвірних типів* (Л. М. Філюк), *рівноправні та нерівноправні компоненти юкстапозитів* (Л. Є. Азарова), *деривати із синтаксично рівноправними твірними основами та деривати, компоненти яких підпорядковані один одному* (С. Ю. Жарко), *складні слова, утворені за моделлю сурядного та моделлю апозитивного типу* (Т. І. Кочеткова) та ін. **Актуально** є потреба визначення єдиного підходу до кваліфікації таких відношень, зв'язків між компонентами іменників-юкстапозитів.

Мета дослідження – виокремити критерії визначення лінгвального статусу іменників-юкстапозитів як самостійних лексико-граматичних одиниць. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань: 1) з'ясувати специфіку вияву семантично нерівноправних відношень у структурі іменників-юкстапозитів; 2) проаналізувати особливості семантично рівноправних відношень між компонентами іменників-юкстапозитів; 3) визначити групи таких іменників залежно від семантичного зв'язку між компонентами.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до поширенішого в мовознавстві визначення, юкстапозит передбачає наявність у його складі кількох оформлених слів без сполучного голосного з обов'язковим правописом їх через дефіс. Крім того, важливе значення має наявність предметного значення в цих слів, відсутність скороченої прикметникової основи у складі юкстапозита. Від словосполучень іменники-юкстапозити, як різновид складних слів, відмежовані за такими ознаками: постійна номінативність, семантична цілісність, ідіоматичність лексичного значення та цілісність оформлення. У мовознавстві зафіксовано декілька визначень складного слова. Звертаючи увагу на структурну єдність складних слів, яка в деяких випадках є дуже відносною, Л. Є. Азарова запропонувала таке визначення складних слів, яке, на нашу думку, є цілком обґрунтованим і відображає найповніше їхню специфіку: "Складне слово – це лексичне утворення, сформоване за внутрішніми законами розвитку мови внаслідок об'єднання двох чи кількох слів, основ чи коренів, які вступають у синтаксичні зв'язки і зберігають свої лексичні значення, у зв'язку з чим складне слово позначене відносною структурно-семантичною єдністю; це утворення, яке залежно від більшого чи меншого злиття в ньому компонентів наближається, з одного боку, до простого слова, а з другого – до словосполучення" [2: 36].

Виокремлюючи критерії розмежування іменників-юкстапозитів та словосполучень, у сучасній лінгвістиці спираються на характерні ознаки слова – його семантичну, граматичну та акцентологічну цілісність. Тому словосполучення і складне слово є одиницями різних рівнів мови: слово – лексичного, а словосполучення – синтаксичного.

Для характеристики іменників-юкстапозитів мовознавці виділяють три основні критерії: а) семантична єдність компонентів складання; б) співвіднесеність складного слова зі словосполученням, тип підрядного зв'язку між компонентами; г) утворення за принципом аналогії. Проте звертаємо увагу, що загальне значення утвореного іменника-юкстапозита впливає з лексико-семантичних значень його компонентів, хоча внаслідок цього іменник-юкстапозит не становить суму значень, а має зовсім інше, нове семантичне навантаження, яке ґрунтується на відношеннях між ними. Тому, на нашу думку, для вивчення структурно-семантичних особливостей іменників-юкстапозитів, з'ясування їхньої словотвірної мотивації, визначення типу відношень між складниками, варто використовувати насамперед семантичний критерій.

Термін "іменники-юкстапозити із семантично нерівноправними відношеннями" у сучасному мовознавстві є порівняно новим. Залежність одного компонента юкстапозита від іншого виражали відповідно різними назвами таких найменувань: *складні слова з компонентом-прикладкою* або *сполучення іменників за типом прикладок* (Л. А. Булаховський, Н. С. Родзевич, М. М. Фещенко, В. М. Русанівський та ін.); *апозитивні словосполучення* (С. С. Вартапетова, О. С. Малахов, П. О. Лекант, Т. І. Кочеткова та ін.); *складання з підрядним відношенням основ* ("Грамматика современного русского литературного языка", 1970 р.) та ін.

Семантичні відношення між компонентами дериватологі переважно пов'язують із мотивацією усього складного слова: семантика іменників-юкстапозитів, утворених за моделлю апозитивного словосполучення, та іменників-юкстапозитів, утворених за моделлю сурядного типу, мотивується різним характером семантичних відношень між компонентами такого складного слова [4: 268].

Т. І. Кочеткова, даючи характеристику семантично нерівноправних відношень, зв'язок між компонентами складного слова, утвореного "за моделлю апозитивного типу", визначила як семантичні означально-конкретизувальні відношення і виокремила дві групи таких складних слів: 1) ті, у яких один компонент є конкретизатором щодо іншого, означально-конкретизувальні відношення між компонентами здійснюються тільки в одному напрямку (тобто один із компонентів конкретизований іншим); 2) іменники-юкстапозити, між компонентами яких установлена взаємна конкретизація (зв'язок побудовано на перехресній конкретизації) [5: 84].

У межах іменників першої групи дослідниця виділила ті, у яких компонент-конкретизатор має диференційне призначення, тобто означально-конкретизувальне значення одного з компонентів юкстапозита можна визначити тільки за допомогою порівняння з іншими однотипними іменниками. Наприклад, у словах *лётчик-космонавт* та *лётчик-испытатель* другий компонент допомагає розрізнити значення усього поняття серед ряду однорідних. Отже, компонент-конкретизатор виконує смислорозрізнявальну функцію. Навіть у тих випадках, де утворення іменників-юкстапозитів мотивується наявністю постійної ознаки в означуваного предмета (*душа-человек, жар-птица*), "значення одного з компонентів у складі іменника-юкстапозита деактуалізується" [5: 85]. Компонент-конкретизатор у складі іменника-юкстапозита виконує дві функції: 1) бере участь у формуванні лексичного значення

його словотвірної структури; 2) є диференціатором іменників-юкстапозитів серед однорідних слів та таких, що становлять одну семантичну групу [5].

Крім конкретизації – виокремлення з-поміж низки однорідних одиниць, один із компонентів складного слова може мати відтінок означення. Основою творення таких іменників є певний описовий зміст, що полягає в сполученні означуваного об'єкта і його означення, пор.: *автоматическая почта – почта-автомат, полевая мышь – мышь-полёвка, излучающий радиатор – радиатор-излучатель* та ін. [5: 88].

І, нарешті, семантичний зв'язок між нерівноправними компонентами іменників-юкстапозитів може ґрунтуватися на метафоричності, коли один компонент є "метафоричною характеристикою всього поняття". Такий зв'язок характерний переважно для назв рослин та тварин (*разрыв-трава, сон-трава, плакун-трава, царь-трава; рак-отшельник, жук-геркулес, молот-рыба, пила-рыба, бабочка-пальцекрылка* та ін.) [5: 89]. Семантика й лексичне значення таких найменувань мотивовані метафоричним порівнянням унаслідок дії екстралінгвістичних чинників – подібності між різнотипними явищами і поняттями. Особливість складних слів із метафоричною мотивацією полягає в тому, що їхнє лексичне значення безпосередньо пов'язане з лексичним значенням компонента, який є носієм постійної ознаки предмета у формі метафори. Проілюструвати цей семантичний зв'язок можна на прикладі складного слова *молот-рыба*: воно позначає назву риби, у якої голова за формою схожа на молот, але це не істота з рибими і риби, і молота [5: 91]. Другу групу іменників-юкстапозитів формують деривати із взаємною конкретизацією компонентів. Т. І. Кочеткова визначила їх у межах складних одиниць апозитивного типу і констатувала неможливість точного визначення головного компонента чи компонента-конкретизатора, пор.: *инспектор-агроном, сборщик-котельщик, вагон-библиотека* тощо. Труднощі визначення типу відношень авторка обґрунтувала особливістю таких складних слів – відношеннями перехресчування значень складників [5: 92–93].

У своєму дослідженні іменники-юкстапозити із взаємною конкретизацією компонентів ми зараховуємо до дериватів із семантично рівноправними (а саме співвідносними) відношеннями. Наприклад, іменник-юкстапозит *блюминг-слябінг* – це технічний термін, значення якого ґрунтується на перехресчуванні і взаємодоповнюванні семантики його складників: *блюминг* – обтискний прокатний стан, призначений для обтискання сталевих зливків вагою від 3 до 10 т і більше на блюми; *слябінг* – потужний прокатний стан із горизонтальними і вертикальними прокатними валками, на якому сталеві зливки масою до 45 т обтискують на сляби. Новоутворений юкстапозит *блюминг-слябінг* має нове значення – комбінований обтискний прокатний стан зі збільшеною висотою підняття верхнього валка, що дає змогу прокатувати, крім блюмів, плоскі широкі сляби. Отже, це якісно новий механізм, що вможливує виготовлення і блюмів, і слябів, тобто частково це і *блюминг*, і *слябінг*. За такою ж схемою побудовані іменники-юкстапозити *поп-рок, полька-мазурка, вольт-ампер, вольт-кулон, мах-ом, збирання-зварювання, згортка-розгортка, вибирання-зберігання, перетворення-самокоригування* тощо.

На противагу названим лексемам термін видавничої справи *альманах-журнал* створений на основі взаємної конкретизації складників: *альманах* – збірка літературних творів різних авторів-сучасників, *журнал* – періодичне друковане видання у вигляді книжки. Новоутворене поняття можна схарактеризувати так: *альманах, оформлений, як журнал; журнал, оформлений, як альманах; альманах, що є журналом; журнал, що є альманахом*. За схемою взаємної конкретизації значень оформлені іменники-юкстапозити *бібліотека-музей, диван-ліжко, тижневик-журнал, дайджест-журнал, фабрика-кухня* та ін.

На противагу Т. І. Кочетковій Н. Ф. Клименко зарахувала до групи нерівноправних (у Н. Ф. Клименко це підтип, у якому компоненти синтаксично підпорядковуються) іменники-юкстапозити, які трансформуються в атрибутивні словосполучення. Їхній перший компонент легко перетворюється на прикметник: *Іван-дерево* → *Іванове дерево, трута-зілля* → *отруйне зілля*. Було відзначено, що багато іменників цього підтипу становлять слова переважно з німецької та романської мов, де такі деривати дуже поширені: *вакуум-апарат, рентген-апарат, прем'єр-міністр, томат-юре, радикал-соціаліст*. Виявлено і комбінації запозиченого слова з українським: *штаб-лікар, штаб-квартира*. Дослідниця назвала структурно близькими до них слова *дівич-вечір, багат-вечір*, перший елемент яких є прикметниковою основою, що поєднується з іменником (другим компонентом юкстапозита) без сполучного голосного *о* [6: 18].

Крім семантично нерівноправних відношень, у сучасному мовознавстві виокремлюють і семантично рівноправні відношення між компонентами складних слів. І хоча мовознавці констатують обмежену кількість іменників-юкстапозитів із семантично рівноправними відношеннями порівняно з нерівноправними, у сучасній дериватології цей термін є поширеним. Його здебільшого ототожнюють із мотиваційними відношеннями сурядності. Юкстапозити із семантично рівноправними компонентами визначають як складання із сурядним відношенням, тобто слова, у яких обидва (чи більше) члени значеннєво рівноправні й служать для вираження єдиного складного поняття: *науково-технічний (науковий і технічний)*.

Такі логіко-синтаксичні відношення спостерігаємо в разі взаємної конкретизації компонентів: *грам-молекула, грам-калорія, матриця-функція, ват-година, ват-секунда, люкс-година*. До того ж компоненту-конкретизатору не властиві оцінні ознаки. Він, вирізняючи іменник-юкстапозит з-поміж однорідних предметів чи явищ, бере участь у формуванні всього його значення [2: 266].

Н. Ф. Клименко, послуговуючись терміном *синтаксичної координації*, виокремила два підтипи іменників, компоненти яких синтаксично координуються: 1) слова, що можна об'єднати сполучником *і*: *батько-мати, отець-ненька, хліб-сіль*; ці юкстапозити здебільшого позначають або збірні поняття, або назви рослин; 2) слова, синтаксичним еквівалентом яких є словосполучення із сполучником *як*; у межах цього підтипу виділено три підгрупи: а) іменники, зв'язок між якими передається однаково рівноправним способом – перший компонент, як другий – другий компонент, як перший (або сполучниками *і ... і*) (*салон-вагон* → *і салон, і вагон* → *салон, як вагон* → *вагон, як салон*); б) іменники, синтаксичний зв'язок яких виражений так: перший компонент, як другий (*бібліотека-читальня* – *бібліотека, як читальня, клоп-черепашка* – *клоп, як черепашка*); в) іменники, у яких другий компонент порівнюється з першим (*голка-риба* – *риба, як голка, чудо-богатыр* – *богатыр, як чудо*) [7: 95]. Іменники другої та третьої підгрупи кваліфікуємо як іменники-юкстапозити із семантично нерівноправними відношеннями. Іменники другого підтипу (синтаксичним еквівалентом яких є словосполучення із сполучником *як*) мають неоднорідний вияв синтаксичного зв'язку, тому до рівноправних можна зарахувати тільки компоненти слів першої підгрупи (які можна передати сполучниками *і ... і*). Інші ж дві підгрупи містять іменники з нерівноправним синтаксичним зв'язком між компонентами.

Здатність іменникових основ поєднуватися сурядним або підрядним синтаксичними зв'язками зумовлена їхньою семантикою: синтаксично рівноправними можуть бути іменники однієї тематичної групи, наприклад: *купівля-продаж* – "купівля і продаж". Іменники ж різних тематичних груп поєднуються підрядним зв'язком, наприклад: *оригінал-макет* – "оригінальний макет", *блок-маркер* – "блоковий маркер", *крекінг-процес* – "крекінговий процес", *сльози-слова* – "слова як сльози", *країна-донор* – "країна як донор" [8: 142].

Проте виявлення семантичної структури іменників-юкстапозитів не вичерпується з'ясуванням синтаксичної мотивації, оскільки утворені на основі синтаксично подібних конструкцій деривати можуть репрезентувати неоднотипні семантичні відношення між їхніми складниками. Таким чином синтаксична й семантична мотивації іменників-юкстапозитів не тотожні. Залежно від семантичного зв'язку іменники-юкстапозити розподіляються на іменники-юкстапозити із значеннєво нерівноправними та значеннєво рівноправними компонентами, що побудовані на основі різних семантичних моделей за зразком сурядних чи підрядних словосполучень або за допомогою синтаксичної координації. Група зі значеннєво нерівноправними компонентами репрезентована іменниками-юкстапозитами з гіперо-гіпонімійними відношеннями та відношеннями подібності, а група з рівноправними компонентами – антонімійними, співвідносними та синонімійними відношеннями.

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Юкстапозити – особлива лексична категорія, що ґрунтується на різних типах семантичних відношень між значеннєво нерівноправними та значеннєво рівноправними компонентами, має формально-структурний і функційний вияви. Семантична мотивація є поняттям ширшим, а семантичний критерій – чіткішим, конкретнішим для дослідження структурно-семантичних особливостей іменників-юкстапозитів як окремої лексичної категорії. Тому для вивчення лінгвального статусу іменників-юкстапозитів як самостійних лексико-граматичних одиниць доцільно визначати основним саме семантичний критерій. Перспективним напрямком дослідження вбачаємо поглиблення теорії семантичних відношень між компонентами іменників-юкстапозитів, виокремлення чітких критеріїв відмежування цих лексичних одиниць від словосполучень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Радомська Л. А. Вивчення обсягу поняття "юкстапозит" у сучасному мовознавстві / Л. А. Радомська // *Методичні студії* : [зб. наук.-метод. праць] / укл. М. Вінтонів [та ін.]. – Вінниця : ДонНУ, 2015. – Вип. 4. – С. 249–260.
2. Азарова Л. Є. Структурна організація складних слів (концепція "золотої пропорції") : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.01 / Азарова Лариса Євстахіївна. – К., 2002. – 458 с.
3. Клименко Н. Ф. Морфологічна будова сучасної української мови / Н. Ф. Клименко. – К. : Наук. думка, 1975. – С. 5–34.
4. Кочеткова Т. И. Словосложение как средство номинации и предикации в современном русском языке : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.01 / Кочеткова Татьяна Ивановна. – М., 2005.
5. Кочеткова Т. И. Сложносоставные имена существительные в современном русском языке (словообразовательный, лексико-семантический и грамматический анализ) : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.01 / Кочеткова Татьяна Ивановна. – М., 1983. – 204 с.
6. Клименко Н. Ф. Словотвірна структура і семантика складних слів у сучасній українській мові / Н. Ф. Клименко. – К. : Наук. думка, 1984. – 251 с.
7. Клименко Н. Ф. Вибрані праці / Н. Ф. Клименко ; [редкол.: П. Ю. Гриценко та ін.]. – К. : Вид. дім Дмитра Бурого, 2014. – 725 с.

8. Жарко С. Ю. Типологія словотвірних значень відсубстантивних похідних : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.01. / Жарко Світлана Юріївна. – Дніпропетровськ, 2008. – 199 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Radoms'ka L. A. Vychennia obsiagu poniattia "yukstapozyt" u suchasnomu movoznavstvi [The Study of the Concept "Juxtaposition" in Modern Linguistics] / L. A. Radoms'ka // Metodychni studii [Methodic Studios] : [zb. nauk.-metod. prats'] / ukl. M. Vintoniv [ta in.]. – Vinnytsia : DonNU, 2015. – Vyp. 4. – S. 249–260.
2. Azarova L. Ye. Strukturna organizatsiia skladnykh sliv (konceptsiia "zolotoi' proporsii") [Structural Organization of Compound Words (Concept of "Golden Section")] : dys. ... dokt. filol. nauk : 10.02.01 / Azarova Larysa Yevstakhiiivna. – K., 2002. – 458 s.
3. Klymenko N. F. Morfologichna budova suchasnoi' ukrains'koi movy [Morphological Structure of Modern Ukrainian Language] / N. F. Klymenko. – K. : Nauk. dumka, 1975. – S. 5–34.
4. Kochetkova T. Y. Slovoslozhenie kak sredstvo nominatsii i predikatsii v sovremennom russkom yazyke [Compounding as a Means of Nomination and Predication in the Modern Russian Language] : dys. ... dokt. filol. nauk : 10.02.01 / Kochetkova Tatiana Ivanovna. – M., 2005.
5. Kochetkova T. Y. Slozhnosostavnyie imena sushhestvitel'nyie v sovremennom russkom yazyke (slovoobrazovatel'nyi, leksiko-semanticheskii i grammaticheskii analiz) [Compound Nouns in Modern Russian Language (Derivation, Lexical-Semantic and Grammatical Analysis)] : dys. ... kandydata filol. nauk : 10.02.01 / Kochetkova Tatiana Ivanovna. – M., 1983. – 204 s.
6. Klymenko N. F. Slovtvirna struktura i semantyka skladnykh sliv u suchasni ukrains'kii movi [Word Building Structure and Semantics of Compound Words in Modern Ukrainian Language] / N. F. Klymenko. – K. : Nauk. dumka, 1984. – 251 s.
7. Klymenko N. F. Vybrani pratsi [Selected Works] / N. F. Klymenko ; [redkol. : P. Ju. Grytsenko ta in.]. – K. : Vyd. dim Dmytra Burago, 2014. – 725 s.
8. Zharko S. Ju. Tipologiiia slovtvirnykh znachen' vidsubstantyvnykh pokhidnykh [The Structural Typology Word Meanings of Noun Derivatives] : dys. ... kandydata filol. nauk : 10.02.01. / Zharko Svitlana Yuriivna. – Dnipropetrovsk, 2008. – 199 s.

Радомская Л. А. Критерии определения лингвального статуса существительных-юкстапозитов как самостоятельных лексико-грамматических единиц.

В статье проанализированы подходы к определению типов связи между компонентами существительных-юкстапозитов. Для изучения их структурно-семантических особенностей, выяснения словообразовательной мотивации, определение типа отношений между компонентами, рекомендуется использовать, прежде всего, семантический критерий. В зависимости от семантической связи существительные-юкстапозиты разделены на существительные-юкстапозиты со смысло неравноправными и смысло равноправными компонентами.

Ключевые слова: существительное-юкстапозит, семантическая связь, неравноправные и равноправные по смыслу отношения.

Radomska L. A. The Criteria for Determining the Status Lingual of Noun-Juxtapositions as Independent Lexical and Grammatical Units.

Activation of compounding at this stage of language development causes need to study the features of the language categories. A characteristic feature of noun-juxtapositions as independent lexical and grammatical units is semantic heterogeneity of communication between their components. The article analyzed approaches to determine the type of connection between components of juxtapositions. The aim of the article is to single out the criteria for determining the lingual status of noun-juxtapositions as independent lexical and grammatical units. Research materials served different types of connections between components of noun-juxtapositions. Research Methodology contains descriptive method, component and logical-semantic analysis. To study the structural and semantic features of noun-juxtapositions, clarifying their word creative motivation, determine the type of relationship between the components, especially recommended semantic criteria as semantic motivation is broader concept than syntactic and semantic criteria is clearer, more specific language for this category. Depending on the semantic connection noun-juxtapositions divided into nouns with unequal semantic and equal semantic components. Group of unequal semantic components represented by noun-juxtapositions of hyper-hyponyms, similarity relations, and the group with equal components represented by relative, synonymous and antonymous relations.

Key words: noun-juxtaposition, semantic connection, semantic unequal and semantic equal relationship.